

Maronitska cerkev¹

IZVOR MARONITOV

O srednje območje maronitske poselitve je bil do nedavnega Libanon. Zaradi različnih izselitvenih valov je to danes prej tujina, Južna in Severna Amerika, Avstralija, pa tudi Evropa. V težko dostopne libanonske gore med Sirijo in Palestino se je rastoča skupnost maronitov umaknila v 8. stoletju, da bi se bolje zavarovala pred preganjanji. Vendar je območje njenega izvora severna Sirija. Okrog leta 925 uničeni veliki samostani Beth Mārōn (sirsko Mōrūn, arabsko Mārōn) je odigral odločilno vlogo. Tamkajšnja meniška kolonija je častila duhovnika, meniha in puščavnika Marona (umrl po 410). Menihi zelo pomembnega samostana sv. Marona so se v notrajcerkvenih sporih 5. stoletja, ki so v antiohijskem patriarhatu potekali posebej silovito, odločno zavzemali za nauk haledonskega koncila leta 451. Ob Maronovem samostanu kot duhovnem središču, ki je bilo leta 452 pod cesarjem Markijanom celo povečano, so se zbirali enako misleči aramejsko govoreči kristjani, ki so pozneje po ustanovitelju samostana dobili ime "maroniti". Zaradi svojega priznavanja naukov prvih štirih ekumenskih koncilov so se ločili

od "monofizitsko" usmerjene večine svojih sokristjanov v Siriji.

Verske razlike v antiohijskem patriarhatu so zelo kmalu privedle do preganjanj nastajajoče maronitske skupnosti. A maroniti so se sprva še obdržali v deželi svojega izvora. Svoje naselbine so uspeli zahodno od Oronta celo razširiti proti jugu. A potem ko so Sirijo osvojili islamski Arabci (634/35), se je njihov položaj poslabšal. Zdaj nanje niso več pritiskali zgolj njihovi krščanski nasprotniki, "monofiziti" in melkiti (državni Cerkvi zvesta skupnost), temveč tudi novi islamski oblastniki. Rastoče nasilje, zlasti krvavo preganjanje pod kalifom Al-Ma'mūnom ibn Harūn ar-Rašid (813-833), je maronitske kristjane prisililo k izselitvi v neprehodne libanonske gore. Zbirali so se ob svojem duhovnem poglavarju, maronitskem patriarhu, ki je okrog leta 939 svoj sedež prenesel v Libanon.

Življenje maronitov je vseskozi zelo pomembno zaznamovala duhovnost njihovih vedno silno spoštovanih menihov. V od sveta odrezanih libanonskih gorskih dolinah so ohranili svojo kulturno dediščino, zlasti svojo antiohijsko-sirsko obliko bogoslužja s starosirščino (aramejščino) kot bogoslužnim jezikom. Njihov patriarh se še vedno ponaša

z naslovom nekdanjega cerkvenega središča v sirski matici, saj je znan kot "maronitski patriarh Antiohije in vsega Vzhoda". Sedanji patriarh, Mar Bešara Butros Rahi, vodi svojo Cerkev od marca 2011. Nasledil je Nasralaha Butrosa Sfeyra (1986-2011), ki je od leta 1994 član kardinalskega kolegija.²

MARONITSKA CERKEV

(S)irsko-)maronitska cerkev je edina orientalska Cerkev, ki je v polnem občestvu z rimsko Cerkvijo kot celota. Po mnenju maronitskih cerkvenih zgodovinarjev občestvo v veri z Rimom ni bilo nikoli pretrgano. Vendar v zgodnjem srednjem veku mnogo rodov ni bilo skoraj nobenih stikov med sirskimi kristjani na Bližnjem vzhodu in latinskimi Zahodom. To se je se spremenilo šele, ko so se proti koncu 11. stoletju na Vzhodu pojavili križarji. Maroniti so te Zahodnjake po svojih močeh podpirali od vsega začetka. Leta 1181 je maronitski patriarh s celotnima duhovščino in ljudstvom izvedel priključitev Katoliški cerkvi.

V času tridentinskega koncila (1545-1563) so se odnosi med Rimom in Maronitsko cerkvijo okrepili. Papež Gregor XIII. je leta 1584 ustanovil maronitski kolegij v Rimu, ki je odtlej izobraževal cerkvene vodstvene kadre te katoliške orientalske Cerkve. Omenjeno je pripeljalo do okrepljene latinizacije celotnega cerkvenega življenja. Še posebej po reformni sinodi leta 1736, se pravi po narodnem koncilu v samostanu al-Luwaiza, ki mu je predsedoval papeški legat Joseph-Simon Assemani, se je začelo rigorozno prilagajanje rimskim praksam. Naraščajoči rimsko-latinski vpliv je nenazadnje vplival tudi na lastno zahodnosirsko liturgijo maronitov.

MARONITSKI OBRED

Zgodovina lastne maronitske liturgije je še premalo raziskana, da bi bilo mogoče brez sivih lis orisati njen nastanek in razvoj. Na začetne stike z vzhodnimi Sirci kažejo

vpadljive skupne poteze, ki se jih da zlahka odkriti med arhaičnima vzhodnosirsko anaforo apostolov Adaja in Marija in staro-maronitsko tretjo anaforo sv. Petra. Kljub dogmatičnim razlikam med maroniti in "monofizitskimi" jakobiti (ki jim danes pravilneje rečemo sirski ortodoksni kristjani) so še naprej obstajali stiki na področju liturgične prakse. Maroniti so si z zahodnimi Sirci, ki so se ločili od državne Cerkve, delili prvotno skupno liturgično dediščino, vendar so dovolili tudi, da so jo obogatila novonastala evhološka in himnična besedila "jakobitov". Navsezadnje so vse Cerkve sirskega izročila zajemale iz veličastnega skupnega zaklada liturgične poezije. Razen na področju liturgičnega petja so daljnosežne skupne poteze od nekdanj obstajale tudi glede načina, kako sirski ortodoksni kristjani ("jakobiti") in maroniti obhajajo evharistijo. Obe Cerkvi sta del antiohijskega zahodnosirskega izročila (ki mu pripada tudi bizantinska liturgija). Ujemanja v strukturi evharističnega obreda so sedaj, po odpravi kasneje vpeljane "latinizacije", znova vidnejša. Mnoge izmed zelo številnih obrazcev evharističnih molitev uporabljajo tako pravoslavni Sirci kot maroniti. To denimo velja za "anaforo sv. Jakoba, Gospodovega brata" ali za danes pri maronitih najpogostejše uporabljano "anaforo dvanajstih apostolov". Vse zahodnosirske evharistične molitve kažejo enako strukturo: otvoritveni dialog s hvalnico Boga, ki se prelije v *Sanctus* in *Benedictus*; spomin Kristusovega odrešenjskega dela s posvetitvenimi besedami in posebnim spominom (anamnezo); epikleza, ki pokliče Svetega Duha, naj "obsenči" darove. Sledijo prošnje, ki zajamejo vse stanove Cerkve in v spominjanje pred Bogom vključujejo tudi njene že popolne ude, svete in pravične, ravno tako pa umrle.

Pred evharistično molitvijo je obred pozdrava miru. Posebno težo imajo v sirskem izročilu lomljenje evharističnega kruha, ki sledi evharistični molitvi, "konsignacija" keliha in mešanje podob. Ta simbolna dejanja v svetih znamenjih predstavljajo odrešenjsko

dogajanje Kristusove smrti, vstajenja in poveličanja in priklicujejo vernikom v zavest, da bodo v obhajilu prejeli telo in kri živega Gospoda. Omenjeni obred so Sirci posredovali tudi drugim liturgijam. V rimsko je v povezavi s spremljajočim spevom *Agnus Dei* morda našel pot v času sirskega papeža Sergija I. (687-701).

Od časov križarskih vojn je bil slednjič latinski vpliv tisti, ki je vse bolj spreminjal maronitsko liturgijo in preglasil ter tudi izmaličil njen prvotni lastni pečat. Ob tem je nastal mešan obred, ki je med seboj povezoval sirsko in zahodna izročila. Maronitsko bogoslužje v svoji vse do nedavnega običajni

podobi je bilo kljub vsemu blizu ljudem in ga je spremljalo pobožno navdušenje. A pri tem ni moglo ostati, zato so v nedavni preteklosti maronitsko liturgijo v vedno večji meri prenavljali v duhu drugega vatikanskega cerkvenega zbora.

Prevod: Aleš Maver

-
1. Prevedeno po: Basilius J. Groen in Christian Gastgeber (ur.), *Die Liturgie der Ostkirche: Ein Führer zu Gottesdienst und Glaubensleben der orthodoxen und orientalischen Kirchen* (Freiburg-Basel-Wien: Herder, 2011), 185-190.
 2. Novembra 2012 je papež Benedikt XVI. za kardinala imenoval tudi Rahija. (Op. prev.)